

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

T. Petroni[i] Arbitri in Dalmatia nuper repertum Fragmentum

Petronius <Arbiter>

Lipsiae, 1666

Petronii Arbitri Fragmentum Tragurii nuperrime repertum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12903

PETRONII ARBITRI
FRAGMENTUM

Tragurii nuperrime repertum.

* * *

Menerat jam tertius dies, id est expectatio liberæ cœnæ. Sed tot vulneribus confossis fuga magis placebat, quam quies. Itaque, cum mœsti deliberaremus, quo nam genere præsentem evitaremus procellam, unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes: & Quid vos, inquit, nescitis hodie apud quem fiat? Trimalcio lautissimus homo horologium in trichinio, & buccinatorem habet subornatum, ut subinde sciat, quantum de vitâ perdidit. Amicum ergo, diligenter obliti omnium malorum, & Gytona libentissime servile officium tuentem usque hoc, jubemus in balneo sequi. Nos interim vestiti errare cœpimus, imo joculari magis, & circulis ludentium accedere; cum subito videmus senem calvum tunica vestitum russea, inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tam puerinos, quamquam erat operæ precium, ad spectaculum duxerant, quam ipse pater familia, qui soleatus pila prasina exercebatur; nec amplius eam repetebat, quæ terram contigerat, sed follem plenum habebat servus, sufficiebatque ludentibus. Notavimus etiam res novas. Nam duo spadones in diversa parte circuli stabant: quorum alter macellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas, quæ inter manus lusu expellente vibrabant, sed

eas, que in terram decidebant. Cum has ergo mira-
 mur lautitias, accurrit Menelaus, & Hic est,
 inquit, apud quem cubitum ponitis; & quid jam
 principium cœnæ videtis? Et jam non loquebatur
 Menelaus, cum Trimalcio digitos concrepuit; ad
 quod signum matellam spado ludenti subiecit. Exone-
 rata ille vesica, aquam poposcit ad manus; digitosque
 aspersos paululum, in capite pueri terfit. Longum erat
 singula excipere. Itaque intravimus balneum, & su-
 dore calfacti momento temporis ad frigidam eximus.
 Iam Trimalcio unguento perfusus tergebatur, non linte-
 is, sed palliis ex lana mollissima factis. Tres interim
 iatralipte in conspectu ejus salernum potabant: &
 cum plurimum rixantes effunderent, Trimalcio
 hoc suum propinasse dicebat. Hinc, involutus coc-
 cina gausapa, lectica impositus est, & precedentibus
 phaleratis cursoribus quatuor, & chiramaxio, in quo
 delicie ejus vehebantur, puer vetulus, lippus, domi-
 no Trimalcione deformior. Cum ergo afferretur, ad ca-
 put ejus cum minimis symphoniacis tibiis accessit: &
 tamquam in aurem aliquid secreto diceret, toto itinere
 cantavit. Sequimur nos admiratione jam saturi, &
 cum Agamemnone ad januam pervenimus, in cujus
 poste libellus erat, cum hac inscriptione fixus.
Q U I S Q U I S S E R V U S S I N E D O -
M I N I C O J U S S U F O R A S E X I E R I T, A C -
C I P I E T P L A G A S C E N T U M. In aditu
 autem ipso stabat ostiarius prasinatus, cerasino succin-
 ctus cingulo, atque in argentea pisum purgabat. Su-
 per limen autem cavea pendeat aurea, in qua pica
 varia intrantes salutabat. Ceterum ego dum omnia stu-
 peo, pene resupinatus crura mea fregi. Ad sini-
 stram enim intrantibus, non longè ab ostiarii cella,
 postus

pictus canis ingens catena vinctus in pariete, super-
 que quadrata littera scriptum (CAVE CA-
 NEM) Et collega mei quidem riserunt; ego autem
 collecto spiritu, non destiti totum parietem prosequi.
 Erat autem venalitium titulis pictum, & ipse Trimal-
 cio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente
 Romam intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari
 didicisset, denique dispensator factus esset; omnia dili-
 genter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat: In
 deficiente vero jam porticu levatum mento in tribunal ex-
 celsum Mercurius rapiebat. Præsto erat Fortuna cor-
 nu abundanti copiosa, & tres Parca aurea pensa tor-
 quentes. Notavi etiam in porticu gregem cursorum cum
 magistro se exercentem. Præterea grande armarium in
 angulo vidi, in cuius edicula erant Lares argentei po-
 siti, Venerisque signum marmoreum, (positum) & py-
 xis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius conditam
 esse dicebant. Interrogare ergo atriensem cœpi, quas
 in medio picturas haberent. Iliada, & Odysseam,
 inquit, ac lenatis gladiatorium munus non licebat
 multatiam considerare. Nos jam ad triclinium per-
 veneramus, in cuius parte prima procurator rationes
 accipiebat: & quod præcipue miratus sum, in postibus
 triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum imam
 partem quasi embulum navis æneum finiebat, in quo
 erat scriptum. CN. POMPEIO TRIMALCI-
 ONI SEVIRO AVGVSTALI CINNA-
 MVS DISPENSATOR. Sub eodem titulo, &
 lucerna bilychnis de camera pendeat & due tabule in
 utroque poste defixæ; quarum altera, si bene memini,
 hoc habebat inscriptum: III, ET PRIDIE
 KALENDAS IANVARIAS CN. NO-
 STER. FORAS COENAT. altera Lune cur.

sum, stellarumque septem imagines pictas, & qui dies boni, quique incommodi essent, distinguente bulla notabantur. His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui super hoc officium erat positus: Dextro pede. Sine dubio paulisper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis nostrum limen transiret. Ceterum, ut pariter movimus dextros gressus, servus nobis dispoliatus procubuit ad pedes, ac rogare coepit, ut se poena eriperemus, nec magnum esse peccatum suum, propter quod periclitaretur. Subducta enim sibi vestimenta dispensatoris in balneo, quæ vix fuissent decem sestertiorum. Retulimus ergo dextros pedes, dispensatoremque in precario aureos numerantem deprecati sumus, ut servo remitteret poenam. Superbus ille sustulit vultum, & Non tam jaçtura me movet, inquit, quàm negligentia nequissimi servi. Vestimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi natali mei cliens quidam donaverat, Tyria sine dubio, sed jam semel lota. Quicquid ergo est, dono vobis. Obligati tam grandi beneficio cum intrassemus triclinium, occurrit nobis ille idem servus, pro quo rogaveramus, & stupentibus spississima basia impegit, gratias agens humanitati nostræ. Ad summam, statim scietis, ait, cum dederitis beneficium, vinum dominicum ministratori gratia est. Tandem ergo discubimus, pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus, aliisque insequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem poposci: paratissimus puer, non minus me acido cantico excepit, & quisquis aliquid rogatus erat, ut daret, panto-

mimo

mimorum non partis familie triclinium crederes. Al-
 lata est tum gustatio valdè lauta. Nam jam omnes dis-
 cubuerant præter unum Trimalcionem, cui locus novo
 more primus servabatur. Ceterum in promulsidari asel-
 lus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat
 olivas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant
 asellum due lances, in quarum marginibus nomen Tri-
 malcionus inscriptum erat, & argenti pondus. Ponti-
 culi etiam ferruminati sustinebant glires melle, ac pa-
 pavere sparsos, fuerunt & tomacula supra craticulam
 ferventia argenteam posita, infra craticulam, Syriaca
 pruna cum granis punici mali. In his eramus lautitiis,
 cum ipse Trimalcio ad symphoniam allatus est, positus-
 que inter cervicalia munificissima expressit impruden-
 tibus risum. Pallio enim coccineo adrasum excluserat
 caput, circaque oneratas veste cervices laticlaviam im-
 miserat mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus.
 habebat etiam in minimo digito sinistrae manus
 anulum grandem subauratum, extremo vero articulo
 digiti sequentis minorem, ut mihi videbatur, totum
 aureum, sed planè ferreis veluti stellis ferruminatum.
 Et ne has tantum ostenderet divitias, dextrum nudavit
 lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo la-
 mina splendente connexum. Vt deinde pinna argentea
 dentes perfodit. Amici, inquit, nondum mihi suave
 erat in triclinium absens more vobis venire, sed ne
 diutius absentivus essem, voluptatem mihi negavi.
 Permittetis tamen finire lusum. Sequēbatur puer cum
 sabula terebintina, & cristallinis tesseris, notavi que
 rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis, ac
 nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Inte-
 rim dum ille omnium textorum dicta inter lusum
 consumit, gustantibus adhuc nobis repositorium allatum

est cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales, quae incubant ova. Accessere continuo duo servi, & symphonia strepente scrutari paleam coeperunt; erutaque subinde pavonia ova divisere convivis. Convertit ad hanc scenam Trimalcio vulturnum: & Amici ait, pavonis ova gallinae iussi supponi, & mehercules timeo ne jam concepta sint; tentemus tamen si adhuc sorbilia sunt. accipimus nos cochlearia non minus selibras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata pertuadimus. Ego quidem pane proiecta partem meam, nam videbatur jam in pullum coisse. Deinde ut audivi veterem convivam Hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, pinguisissimam feculam invenio piperato vitello circumdatam. Iam Trimalcio eadem omnia lusu intermisso poposcerat, feceratque potestatem clara voce, si quis nostrum iterum vellet mulsum sumere, cum subito signum symphoniae datur, & gustatoria pariter à Choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum, cum forte parasidis excidisset, & puer jacentem sustulisset, animadvertit Trimalcio, colaphisque obiurgare puerum, ac proijcere prorsus parasidem iussit. Insecutus est lecticarius argentumque inter reliqua purgamenta scopis cepit verrere. Subinde intraverunt duo Aethiopes capillati, cum pusillis utribus, quales solent esse, qui arenam in amphitheatro spargunt, vinumque dedere in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, Equum, inquit, Mars amat: itaque iussit suam cuique mensam assignari. Iobiter, & pedissimi servi minorem nobis aestum frequentia sua facient. Statim allata sunt amphora vitreae, diligenter gypsata, quarum in cervicibus pittaciaerant affixa cum hoc

ritulo. **FALERNUM OPIMIANUM
ANNORUM CENTUM.** Dum titulos per-
legimus, complofit Trimalcio manus, & He heu, inquit,
ergo diutius vivit vinum, quam homuncio! Quare
tangomenas faciamus; vita vinum est: Verum
Opimianum praeſto; heri non tam bonum poſui, & mul-
to honeſtiores coenabant. Potantibus ergo, & curatiſſi-
mè nobis lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit
ſervus ſic aptatam, ut articulus ejus, vertebraeque la-
xatae in omnem partem verterentur. Hanc cum ſuper
menſam ſemel, iterumque abieciſſet & catenatio mobilis
aliquot figuræ exprimeret, Trimalcio adiecit

He heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!

Sic erimus cuncti poſtquam nos auferet Orcus,

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene. Laudationem fer-
culum eſt inſecutum, planè non pro exſpectatione ma-
gnam, novitas tamen omnium convertit oculos. Rotun-
dum enim reſpoſitorium duodecim habebat ſigna in orbè
diſpoſita, ſuperque proprium, convenientemque materiæ
ſtructor impoſuerat cibum: ſuper arietem, cicer arieti-
num: ſuper taurum, bubula fruſtum: ſuper geminos, æ-
ſticulos ac renes: ſuper cancrum, coronam: ſuper leo-
nem, ficum africanum: ſuper virginem, ſteriliculam
ſuper libram, ſtateram, in cujus altera parte ſcriblita e-
rat, in altera placentia: ſuper ſcorpionem, piſcicu-
lum marinum: ſuper ſagittarium, oclopetam: ſu-
per capricornum, in quo cornua erant, locuſtam ma-
rinam: ſuper aquarium, anſerem: ſuper piſces, duos
mullos. In medio autem ceſpes cum herbis exciſus favum
ſuſtinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano ar-
genteo panem, atque ipſe etiam teterrima voce de Laſer-
picario mimo canticum extorſit. Nos ut triſtiores ad

tam viles accessimus cibos, Suadeo, inquit, Trimalcio,
 cœnemus; hoc est jus cœnae. Hæc ut dixit ad symphoni-
 am quatuor tripudiantes percurrerunt, superioremq;
 partem repositorii abstulerunt; quo facto videmus in-
 fra, scilicet in altero ferculo, altilia, & sumina, leporem-
 que in medio pinnis subornatum, ut Pegasus videretur.
 Notavimus, etiam circa angulos repository. Marsyas
 quatuor, ex quorum utriculis garum piperatū currebat
 super pisces, qui in Euripo natabant. Damus omnes plau-
 sum à familia inceptum, & res electissimas ridente ag-
 gredimur. Non minus & Trimalcio ejusmodi methodio
 letus. Carpe, inquit. Processit statim scissor, & ad sym-
 phoniam gesticulatus ita laceravit obsonium, ut putares
 essem Darium hydraulæ cantante pugnare. Ingererat
 nihilominus Trimalcio lentissima voce, Carpe. Carpe.
 Ego suspicatus aliquam urbanitatem totiens iteratam
 vocem pertinere, non erubui eum qui supra me accumbe-
 bat, hoc ipsum interrogare. at ille, qui sæpius ejusmodi
 ludos spectaverat, vides illum, inquit, qui obsonium car-
 pit? Carpus vocatur. Ita quotiescunque dicit Carpe,
 eodem verbo, & vocat, & imperat. Non potui amplius
 quicquam gustare, sed conversus ad eum, ut quamplu-
 rima exciperem, longe accersere fabulas cœpi, scisci-
 tarique quæ esset mulier illa, quæ huc, atque illuc dis-
 curreret. Uxor, inquit, Trimalcionis. Fortunata appel-
 latur, quæ nummos modio metitur. Et modo modo quid
 fuit? Ignoscet mihi genius tuus, noluisse de manu illius
 panem accipere. Nunc, quid, nec quare, in calum abi-
 it, & Trimalcionis topanta est; ad summam, mero me-
 ridie si dixerit illi tenebras esse, credet. Ipse nescit
 quid habeat, ad eò sapit, sed hæc iupatria
 providet omnia, & ubi non putes, est sicca, sobria
 honorum, confusorum. Tantum auri vides

est tamen malæ linguæ pica pulvinaris : quem amat, amat : quem non amat, non amat. Ipse Trimalcio fundos habet, quæ milvi volant, numerorum numos : argentum in ostiarii illius cella plus jacet, quàm quisquam in fortunis habet. Familia vero babæ ! babæ ! non me hercules puto decimam partem esse, quæ dominum suum novit. Ad summam, quemvis ex istis babæcalis in rura folium conjiciet. Nec est quod putes illum quicquam emere ; omnia domi nascuntur : lana : credæ : piper : lac gallinaceum si quæsieris, invenies. Ad summam, parum illi bona lana nascebatur, arietes à Tarento emit, & eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi nasceretur, apes ab Athenis iussit afferi. obiter, & vernaculæ, quæ sunt meliusculæ à Greculis fient. Ecce intra hos dies scripsit, ut illi ex India semen boletorum mitteretur ; nam mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagro nata sit. Vides tot culcitras ? Nulla, non aut conchiliatum, aut coccineum tomentum habet. Tanta est animi beatitudo. Reliquos autem collibertos ejus cave contempnas. Valde succosi sunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit ? hodie sua octingenta possidet ; de nihilo crevit : solebat collo modo suo ligna portare. Sed quomodo dicunt, ego nihil scio, sed audivi, quomodo incuboni pileum rapuisset, & thesaurum invenit. Ego nemini invideo, si qua Deus dedit, est tamen sub alapa, & non vult sibi male. Itaque proximè cum hoc titulo proscripsit. C. POMPEIUS DIOGENES. EX KALENDIS JULIIS COENACULUM LOCAT. IPSE ENIM DOMUM EMIT. Quid ille, qui li-

bertini loco jacet? quam bene se habuit? non impropero. Ille sextertium suum vidit decies, sed malè vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec mehercules sua culpa, ipso enim homo melior non est; sed liberti scelerati, qui omnia ad se fecerunt. Scito autem sociorum olla malè fervet, & ubi semel res inclinata est, amici de medio. Et quam honestam negotiationem exercuit, quod illum sic vides ex? libitinarius fuit. Solebat sic cœnare quomodo rex, apros gausapatos opera pistoria, viscocos, pistoros. Plus vini sub mensa effundebatur, quam aliquis in cella habet. Phantasia, non homo. Inclinatis quoque rebus suis, cum timeret, ne creditores illum conturbare existimarent, hoc titulo cautionem proscripsit, IULIUS PROCULUS AUCTIONEM FACIET RERUM SUPERVACHARUM. Interpellavit tam dulces fabulas Trimalcio; nam jam sublatum erat ferculum, hilaresque convivæ vino, sermonibusque publicatis operam cœperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, hoc vinum, inquit vos oportet suave faciatis. pisces natare oportet. Rogo, me putatis illa cœna esse contentum, quam in theca repositorii videratis? sic notus Vlyxes? quid ergo est? oportet etiam inter cœnandum philologiam nosse. Patrono meo ossa bene quiescant, qui me hominem inter homines voluit esse. Nam mihi nihil novi potest afferri, sicut ille feri culastra mel habuit praxim. Cælus hic, in quo duodecim Dii habitant in totidem se figuras convertit, & modo fit aries. Itaque quisquis nascitur illo signo, multa pecora habet, multum lanæ; caput præterea du-

rum

rum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc signo scholastici nascuntur, & arieti illi. laudamus urbanitatem Mathematici; itaque adjecit. Deinde totus cœlus taurulus fit. Itaque tunc calcitrosi nascuntur, & bubulci, & qui se ipsi pascunt. In geminis autem nascuntur bigæ, & boves, & colei; & qui utrosque parietes linunt. In cancro ego natus sum; ideo multis pedibus sto, & in mari, & in terra multa possideo. nam cancer, & hoc, & illoc quadrat; & ideo jam dudum nihil super illum posui, ne genesim meam premerem. In leone cataphage nascuntur, & imperiosi. In virgine mulieres, & fugitivi, & compediti. In libra laniones, & unguentarii, & quicunque aliquid expediunt. In scorpione venenarii, & percussores. In sagittario strabones, qui holera spectant, lardum tollunt. In capricorno ærumnosi, quibus præ mala sua, cornua nascuntur. In aquario copones, & cucurbitæ. In piscibus obsonatores, & rhetores; sic orbis vertitur, tanquam mola: & semper aliquid mali facit, ut homines aut nascantur, aut pereant. Quod autem in medio cespitem videtis, & super cespitem favum, nihil sine ratione facio. Terra mater est in medio, quasi ovum corrotundata: & omnia bona in se habet, tanquam favus. Sophos universi clamamus, & sublatis manibus ad camaram, juramus Hiparchum, Aratumque comparandos illi homines non fuisse; donec advenerunt ministri, actoralia proposuerunt toris, in quibus retia erant picta, subsefforesq; cum venabulis, & totus venationis apparatus. Nec dum sciebamus, mitteremus uspiciones nostras, cum extra triclinium clamor

sublatus est ingens: & ecce canes laconici etiam
 circa mensam discurrere cæperunt. Secutum est
 hos repositorium, in quo positus erat primæ ma-
 gnitudinis aper, & quidem pileatus, è cuius den-
 tibus sportellæ dependebant duæ palmulis textæ,
 altera Caryotis, altera Thebaicis repleta: circa
 autem minores porcelli ex coptoplacentis facti,
 quasi uberibus imminerent. Scropham esse posi-
 ram significabant, & hi quidem apophoreta fue-
 runt. Ceterum ad scindendum aprum non ille
 carpus accessit, qui altitia laceraverat; sed barba-
 rus ingens, fasciis cruralibus alligatus, & alicula
 subornatus polymita, strictoque venatorio cultro
 latus apri vehementer percussit, ex cuius plaga
 turdi evolaverunt. Parati aucupes cum arundini-
 bus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes mo-
 mento exceperunt. Inde, cum suum cuique jus-
 sisset referri Trimalcio, adjecit: Etiam videte,
 quam porcus ille silvaticus totam comederit glan-
 dem. Statim pueri ad sportellas accesserunt, quæ
 pendebant è dentibus, Thebaicasque, & Caryo-
 tas ad numerum divisere cœnantibus. Interim
 ego, qui privatum habebam secessum in multas
 cogitationes diductus sum, quare aper pileatus
 intrasset. Postquam itaque omnes baculasque con-
 sumsi, duxiavi interrogare illum interpretem me-
 um, quid me troqueret. At ille: Plane etiam
 hoc servus tuus indicare potest. Non enim æni-
 gma est, sed res aperta. Hic aper, cum heri sum-
 mam cœnam vindicasset, à convivis dimissus:
 Itaque hodie tamquam libertus in convivium re-
 vertitur. Damnavi ergo stuporem meum, & nihil
 amplius intefogavi, ne viderer nunquam inter-
 hone.

honestos cœnasse. Dum hæc loquimur, puer speciosus, vitibus, hederisque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum, Euchiumque confessus, calathisco uvas circumtulit, & poëmata domini sui acutissima voce traduxit; ad quem sonum conversus Trimalcio: Dionyse, inquit, libet esto. Puer detraxit pileum apro, capitiq; suo imposuit. Tum Trimalcio rursus adjecit: Non negabitis me, inquit, habere Liberum patrem, Laudavimus dictum Trimalcionis & circumeuntes puerum sanè perbasiamus. Ab hoc ferculo Trimalcio ad lasammum surrexit. Nos libertatem sine tyranno nacti, cœpimus invitare convivarum sermones; Clamat itaque primus, cum pataracina poposcisset; Dies, inquit nihil est: dum verfas te, nox fit; itaque nihil est melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire. Et mundum frigus habuimus: vix me balneus calfecit; tamen calda potio vestiarius est. Staminatas duxi, & plane matus sum; vinum mihi in cerebrum abiit. Excepit Seleucus fabulæ partem: Et ego, inquit, non cotidie labor; Baliscus enim fullo est. Aqua dentes habet & cor nostrum cotidie liquefcit; sed, cum multisputarium obduxi, frigori læcasim dico; Nec sane lavare potui, fui enim hodie in funus. Homo bellus, tam bonus Chryfantus animam ebulliit: modo, modo me appellavit: videor mihi cum illo loqui. Hej est, Hej. Utres inflati ambulamus, minores quam muscæ, finis tamen aliquam virtutem habet; nos non plaris sumus quam bullæ. Et quid si non abstinax fuisset? quinque dies aquam in os suum non coniecit, non micam panis, tamen abiit. At plures medici illum

per-

perdiderunt, imò magis malus fatus; medicus enim nihil aliud est, quam animi consolatio; tamen benè elatus est, vitali lecto, stragulis bonis: planctus est optime, manum sic aliquot, etiam si maligne illum ploravit uxor. Quid si non illam optimè accepisset? sed mulier, miluinum gentis, nemini nihil boni facere oportet, æque est enim ac si in puteum conjicias, sed antiquus amor carcer est. Molestus fuit Phileros, qui proclamavit: Vivorum meminerimus: ille habet, quod sibi debebatur; honestè vixit, honestè obiit. quid habet quod queratur? abbas secrevit, & paratus fuit quadrantem de stercore mordicus tollere. Itaque crevit, quid quid crevit, tamquam favus. Puto me hercules illum reliquisse solida centum, & omnia in numis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui linguam caninam comedi. Duræ buccæ fuit, linguosus, discordia, non homo. Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu unctæ, plena mensa, & inter initia malam parram pilavit. Sed recorrexit costas illius prima vindemia, vendidit enim vinum quantum ipse voluit; & quod illius mentum sustulit, hæreditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi relictum est. Et ille stips, dum fratri suo irascitur, nescio cui terræ filio patrimonium legavit. Longè fugit, quisquis suos fugit. Habuit autem oracularios servos, qui illum pessum dederunt. *Nunquam autem rectè faciet, qui cito credit; utique homo negotians; tamen verum, quod frunitus est, quam diu vixit; cui datum est, non cui destinatum; Pläne fortunæ, filius, & in manu illius plumbum aurum fiebat. Facile est autem, ubi omnia quadrata currunt, Et*

quod

quod putas illum annos secum tulisse septuaginta,
 & supra; sed corneolus fuit, ætatem bene ferebat,
 niger tamquam coruus. Noveram hominem olim
 oliorum, & ad huc salax erat. Non me hercules illum
 puto in domo canem reliquisse. Imo etiam puellari-
 us erat: omnis Minervæ homo, nec improbo; hoc
 solum enim secum tulit. Hæc Phileros dixit, illa Ga-
 nymedes: Narrat is quod nec ad cælum, uec ad
 terram pertinet; cum interim nemo curat, quid
 annona mordet. Non me hercules hodie buccum
 panis invenire potui, & quomodo ficitas perseve-
 rat. Jam annum esurio. Ædilibus male eveniat, qui
 cum pistoribus colludunt: serva me, servabo te.
 Itaque populus minutus laborat, nam isti majores
 maxillæ semper Saturnalia agunt. O si haberemus il-
 los leones, quos ego hic inveni, cum primum ex A-
 sia veni! Illud erat vivere. Similia Sicila interio-
 res, & larvas, sic istos peridopabant, ut illis Jupiter
 iratus esset. Sed memini Saffinium, tunc habitabat
 ad arcum veterem me puero, piper, non homo. Is
 quacunque ibat terram adirebat; sed rectus, sed
 certus, amicus amico, cum quo audacter posses
 in tenebris micare. In curia autem, quomodo sin-
 gulos vel pilabat, tractabat, nec scemas loquebatur,
 sed dilectum cum ageret; Porro in foro, sic illius
 vox crescebat, tamquam tuba; nec sudavit un-
 quam, nec expuit. Puto enim, nescio quid asia
 Dis habuisse. Et quam benignus resalutare, no-
 mina omnium reddere, tamquam unus de no-
 bis. Itaque illo tempore annona proluto erat.
 Assè panem quem emisisses non potuisses cum alte-
 ro devorare; nunc oculum bubulum vidi majo-

rem. Hei, Hei! quotidie hæc colonia retroversus
 crescit tamquam coda vituli. Sed quare non ha-
 bemus ædilem trium cauniarum, qui sibi mavult af-
 sem, quam vitam nostram. Itaque domi gaudet;
 plus in die nummorum accipit, quam alter patrimo-
 nium habet. Jam scio unde acceperit denarios mil-
 le aureos; sed, si nos coleos haberemus, non tan-
 tum sibi placeret. Nunc populus est domi leones,
 foras vulpes: Quod ad me attinet jam pannos meos
 comedi; & si perseverat hæc annona casulas meas
 vendam. Quid enim futurum est, si nec Dii, nec ho-
 mines ejus coloniæ miserentur? Ita meos fruniscar,
 ut ego puto omnia illa ædilibus fieri. *Nemo enim cœ-
 lum cœlum putat, nemo jejunium servat, nemo lo-
 vem pili facit; sed omnes apertis oculis bona sua com-
 putant.* Antea stolatæ ibant nudis pedibus, in elivum
 passis capillis, mentibus puris, & Jovem aquam ex-
 orabant; itaque statim urceatim plovebat, aut tunc
 aut nunquam; & omnes ridebant, ut Dii tamquam
 mures. Itaque Dii pedes lavatos habent: quia nos
 religiosi non sumus, agri jacent. Oro te, inquit E-
 chion Centenarius, melius loquere. Modo sic, modo
 sic, inquit. Rusticus varium porcum perdiderat,
quod hodie non est, cras erit; sic vina truditur; Non me
 hercules patria melior dici potest, si homines ha-
 beret; sed laborat hoc tempore; nec hæc sua. Non
 debemus delicati esse: ubique medius cœlus est.
 Tu, si alicubi fueris, dices hic porcos coctos ambu-
 lare. Et ecce habituri sumus munus eccellente in-
 ter duo, die festa, familia non lanistitia, sed plurimi
 liberti. Et Titus noster magnum animum habet

& est caldicer, ebrius; aut hoc, aut illud erit. Quod utique, nam illi domesticus sum, non est mixcix. Ferrum optimum daturus est, sine fuca: carnarium in medio, ut amphitheatrum videat. Et habet, unde relictum est illi sestertium trecenties; decessit illius pater male: ut quadringenta impendat non sentiet patrimonium illius, & sempiterno nominabitur. Jam manios aliquot habet, & mulierem essedariam, & dispensatorem Glyconis, qui deprehensus est, cum domina sua delectaretur; Videbis populi rixam inter Zelotypos, & amasiunculos. Glyco autem, sestertiarius homo, dispensatorem ad bestias dedit. Hoc est, se ipsum traducere. Quid servus peccavit, qui coactus est facere? Magis illa matella digna fuit, quam taurus jaçtaret? sed qui asinum non potest, stratum cædit. Quid autem Glycon putabat Hermogenis filiam unquam bonum exitum facturâ? Ille miluo volanti poterat ungues resicare. Colubra restem non parit. Glyco, Glyco dedit suas; itaque, quandiu vixerit, habebit stigma, nec illam nisi Orcus delebit; sed sibi quisque peccat. Sed subolfacio, quod nobis epulum daturus est Mammea, binos denarios mihi, & meis; quod si hoc fecerit, eripiat Norbano totum favorem. Scias oportet, plenis velis hunc vinciturum. Et revera, quid illé nobis boni fecit? Dedit gladiatores sestertiarios, jam decrepitos, quos si sufflasset cecidissent; jam meliores bestiarios vidi. Occidit de lucerna equites; putares eos gallos gallinaceos; alter burdubasta: alter loripes: tertarius: mortuus pro mortuo qui habet nervia præcisa. Unus alicuius staturæ fuit Trax, qui & ipse ad dictata pugnavit

vit, ad summam, omnes postea secti sunt, adeo de magna turba adhebetes acceperant, plane fugæ mera. Munus tamen, inquit, tibi dedi: Et ego tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi: manus manum lavat. Videris mihi Agamemnon dicere: Quid iste arguat molestus? Quia tu, qui potes loquere, non loqui. Non es nostræ fasciæ, & ideo pauperorum verba derides. Scimus te præ litteris factuum esse. Quid ergo est? Aliqua die te persuadeam, ut ad villam venias, & videas casulas nostras: inveniemus quod manducemus; pullum, ova, Belle erit, etiam si omnia hoc anno tempestas dissipare paravit; inveniemus ergo unde saturi fiamus. Etiam tibi discipulus crescit Cicero meus, jam quatuor parti dicit; si vixerit habebis ad latus servulum. Nam, quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit: ingeniosus est, bono filo, etiam si tum naves morbosus est. Ego illi jam tres cardeles occidi, & dixi, quod mustella comedit. Invenit tamen alias nervas, & libentissime pingit. Ceterum jam Græculis calcem impingit, & Latinas cœpit non male appetere, etiam si magister ejus sibi placens sit. Nec uno loco consistit, sed venit dem literas, sed non vult laborare. Est & alter, non quidem doctus, sed curiosus, qui plus docet, quam scit. Itaque feriatis diebus solet domum venire, & quicquid dederis contentus est. Emi ergo nunc puero aliquot libra rubricata, quia volo illum, ad domus rationem, aliquid de jure gustare. Habet hæc res panem. Nam literis satis inquinatus est; quod si resilierit, destinavi illum artificii docere, aut constremum, aut præconem, aut

aut certè caufidicum, quod illi auferre non poffie
 nifi Orcus. Ideo illi cotidie clamo: Primigeni, crede
 mihi, quicquid difcis tibi difcis. Vides Phileronem
 caufidicum, fi non didiciffet, hodie famem à labris
 non abigeret. Modo, modo collo fuo circumferebat
 onera venalia: nunc etiam aduerfus Norbanum fe
 extendit. Litteræ thefaurum eſt, & artificium nun-
 quam moritur. Ejusmodi fabulæ vibrabant, cum
 Trimalcio intravit, & deterfa fronte unguento man-
 lavit, ſpatioque minimo interpoſito: Ignofcite mihi
 (inquit) amici, multis jam diebus venter mihi non
 reſpondit, nec medici ſe inveniunt, profuit mihi ta-
 men maleicorum & tæda, ex aceto. Spero tamen
 jam ventrem pudorem ſibi imponit; alioquin circa
 ſtomachum mihi ſonat, putes taurum; Itaque, ſi
 quis veſtrum voluerit ſua re cauſa facere, non eſt
 quod illum pudeat. Nemo noſtrum ſolide natus eſt.
 Ego nullum puto tam magnum tormentum eſſe,
 quam continere. Hoc ſolum vetare ne Jovis poteſt.
 Rides Fortunata? quæ ſoles me nocte deſomnem
 facere. Nec tamen in triclinio ullum vetui facere,
 quod ſe juvet. Et medici vetant continere; vel, ſi
 quid plus venit, omnia foras parata ſunt: aqua, laſ-
 ſant, & cetera minutalia; Credite mihi, anathimias
 ſi in cerebrum it, & in toto corpore fluctum facit;
 multos ſcio ſic periſſe, dum nolunt ſibi verum dice-
 re. Gratias agimus liberalitati, indulgentiæque ejus,
 & ſubinde caſtigamus crebris potiunculis riſum.
 Nec adhuc ſciebamus nos in medio lautitiarum,
 quod ajunt, clivo laborare. Nam cum mundatis ad
 ſymphoniam menſis tres albi ſues in triclinium
 adducti ſunt, capiftris, & tintinabulis culti, quo-

rum unum bimum nomenclator esse dicebat, alterum trimum, tertium vero jam senem. Ego putabam petauristarios intrasse, & porcos, sicut in circulis mos est, portenta aliqua facturos. Sed Trimalcio expectatione discussa: Quem, inquit, ex eis vultis in coenam statim fieri? Gallum enim gallinaceum, penthiacum, & ejusmodi nœnias rustici faciunt: mei coci etiam vitulos eno cocto solent facere. Continuoque cocum vocari iussit, & non expectata electione nostra maximum natu iussit occidi. Et clara voce: Ex quota decuria es? cum ille se ex quadragesima respondisset: Emptitius, inquit, cocus, an domi natus es? Neutrum, inquit, sed testamento Pansæ tibi relictus sum. Vide ergo, ait, diligenter ponas; si non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. Et quidem cocum potentia admonitum in culinam obsonium duxit. Trimalcio autem miti a d nos vultu respexit: Et vinum, inquit, si non placet mutabo, vos illud oportet bonum faciat. Deorum beneficio non emo, sed nunc quicquid ad salivam facit in suburbano nascitur eo, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine esse Tarracinentibus, & Tarentinis; nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut cum Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi Agamemnon quam controversiam hodie declamasti. Ego autem, si causas non ago, in divisione tamen litteras didici, & ne me putes studia fastiditum, tres Bibliothecas habeo, unam Græcam, alteram Latinam. Dic ergo, si me amas, per istas declamationis tuæ. Cum dixisset Agamemnon: Pauper, & dives inimici erant; ait Trimalcio, Quid est pauper?

per? Urbane, inquit Agamemnon, & nescio quam controversiam exposuit. Statim Trimalcio: Hoc, inquit, si factum est, controversia non est; si factum non est, nihil est. Hæc, aliaque cum effusissimis prosequeremur laudationibus, Rogo, inquit, Agamemnon mihi carissime, nunquid duodecim ærumnas Herculis tenes, aut de Ulisse fabulam, quemadmodum illi Cyclops pollicem poricino extorsit? Solebam hæc ego puer apud Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipse oculis meis vidi in ampulla pendere; & cum illi pueri dicerent, Sibylla thetilis; respondebat illa, apothan in helo. Nondum efflaverat omnia, cum repositorium cum sue ingenti mensam occupavit. Mirari nos celeritatem cœpimus, & jurare ne gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuisse; tanto quidem magis, quod longe major nobis porcus videbatur esse, quam paulo ante aper fuerat. Deinde magis; magisque Trimalcio intuens eum: Quid? Quid, inquit, porcus hic non est exenteratus? Non me hercules est. Voca, voca cocum in medio. Cum constitisset ad mensam cocus tristis, & diceret se oblitum esse exenterare. Quid oblitus? Trimalcio exclamat; putes illum piper, & cuminum non coniecisse? despolia. Non fit mora: despoliatur cocus, atque inter duos tortores mœstus consistit. Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere: Solet fieri, rogamus, mittes; postea si fecerit, nemo nostrum pro illo rogabit. Ego crudelissimæ severitatis non potui me tenere, sed inclinatus ad aurem Agamemnonis: Plane, inquam, hic debet servus esse nequissimus; aliquis obli-

sceretur porcum exenterare? non mehercules illi
 ignoscerem, si piscem praterisset. At non Trimalcio,
 qui relaxato in hilaritatem vultu; Ergo, inquit, quia
 tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera.
 Recepta cocus tunica cultrum arripuit, porci que
 ventrem hinc, atque illinc timida manu secuit. Nec
 mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus,
 tomacula cum betulæ effusa sunt. Plausum, post hoc
 automaton, familia dedit, & Gajo feciliter concla-
 mavit; nec non cocus portione oneratus est, etiam
 argentea corona, poculumque in lance accepit Co-
 rinthia, quam cum Agamemnon propius considera-
 ret, ait Trimalcio; Solus sum, qui vera Corinthia ha-
 beam. Exspectabam, ut pro reliqua insolentia, dice-
 ret sibi vasa Corintheo afferri. Sed ille melius. Et for-
 sitan, inquit, quæris, quare solus Corinthia vera pos-
 sideam? quia scilicet ærarius, à quo emo, Corinthus
 vocatur; quid est autem Corinthium, nisi quis Co-
 rinthum habeat? Et, ne me putetis ne sapium esse,
 valde bene scio, unde primum Corinthia nata sunt.
 Cum Ilium captum est, Annibal homo vafer, & ma-
 gnus scelio omnes statuas æneas, & aureas, & argen-
 teas in unum rogam congeffit, & eas incendit; factæ
 sunt in unum æra miscellanea. Ita ex hac massa fabri
 sustulerunt, & fecerunt catilla, & paropsides, statun-
 cula. Sic Corinthia nata sunt ex omnibus in unum,
 nec hoc, nec illud. Ignoscetis mihi quid dixerò, ego
 malo mihi vitrea. Certè nolunt, quod si non fran-
 gerentur mallem mihi quam aurum, nunc autem
 vilia sunt. Fuit tamen faber, qui fecit phialam vi-
 tream, quæ non frangebatur. Admissus ergo

Cæsarem est cum suo munere, deinde fecit reporrigere Cæsari, & illam in pavementum projecit. Cæsar non pote validius, quam expavit, at ille sustulit phialam de terra: collisa erat, tamquam vasum æneum. Deinde martiolum de sinu protulit & phialam otio belle correxit. hoc factio putabat se colcum Jovis tenere. Utique, postquam illi dixit. Nunquid alius scit hanc condituram vitreorum? Vide modo. Postquam negavit, iussit illum Cæsar decollari; quia enim si scitum esset, aurum pro luto haberemus. In argento plane studiosus sum. Habeo scyphos urnales plus mino, quemadmodum Cassandra occidit filios suos, & pueri mortui jacent, sicuti verè putes. Habeo capidem, quam reliquit patronus meus, ubi Dædalus Nioben in equum Trojanum includit. Nam hemerotis pugnasent petraitis in poculis. Habeo omnia ponderosa; meum enim intelligere nulla pecunia vendo. Hæc dum refert, puer calicem projecit; ad quem respiciens Trimalcio: Cito, inquit, te ipsum cæde, quia nugax es; statim puer demisso labrare. At ille: Quid me inquit rogas? tamquam ego tibi molestus sim: suadeo à te impetres, ne sis nugax. Tandem ergo exoratus à nobis missionem dedit puero. Ille dimissus circa mensam percucurrit, & Aquam foras, vinum intro clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes Agamemnon, qui sciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam. Ceterum laudatus Trimalcio hilarius bibit, etiã ebrio proxim^o. Nemo inquit, vestrū rogat Forrunatam meam, ut saltet? Credite mihi, cordacē nemo melius ducit, atque ipse erectis supra frontem

nibus Syrum histrionem exhibebat, concinente tota familia: madeja, perimadeja; & prodisset in medium, nisi Fortunata ad aurem accessit: &, credo, dixerit, non decere gravitatem ejus tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat, nam modo Fortunatam suam revertebatur, modo ad naturam. Et plane interpellavit saltationis libidinem actuarius, qui tamquam Urbis acta recitavit. VII. Kal. Sextiles in prædio Cumano, quod est Trimalcionis, nati sunt pueri XXX, puellæ XL: sublata in horreum ex area, tritici millia modium quingenta: boves domiti quingenti. Eodem die Mithridates servus in crucem actus est, quia Gai nostri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum est, quod collocari non potuit, sestertium centies. Eodem die incendium factum est in hortis Pompejanis, ortum ex ædibus nocte villici. Quid? inquit Trimalcio: Quando mihi Pompejani horti empti sunt? Anno priore, inquit actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt. Excanduit Trimalcio: & Quicumque, inquit, mihi fundi empti fuerint, nisi intra sextum mensem sciero, in rationes meas inferri veto. Jam etiam edita Ædilium recitabantur: & saltuariorum testamenta, quibus Trimalcio cum elogio exheredabatur: jam nomina villicorum: & repudiata à circumitore liberta, in balneatoris contubernio deprehensa: & atriensis Bajas relegatus: jam reus factus dispensator: & judicium inter cubicularios actum. Petauristarii autem tandem venerunt: baro insulsiſſimus cum scalis conſtitit, puerumque jussit per gradus, & in summa parte odaria saltare, circulos deinde

deinde ardentibus transire, & dentibus amphoram sustinere. Mirabatur hæc solus Trimalcio, dicebatque ingratum artificium esse. Ceterum duo esse in rebus humanis, quæ libentissime spectaret, petauristarios, & cornices: reliqua animalia cromataricas meras esse. Nam & comædos, inquit, emeram, & malui illos Attellam facere, & choraulem meum jussi Latine cantare. Cum maxime hæc dicente Gajo, puer Trimalcionis delapsus est. Conclamavit familia, nec minus convivæ, non propter hominem tam perditum, cujus etiam cervices fractas libenter vidissent, sed propter malum exitum cœnæ, ne necesse haberent alienum mortuum plorare. Ipse Trimalcio cum graviter ingemisset, superque brachium tamquam læsum incubuisset, concurrere medici, & inter primos Fortunata crinibus passis, cum scypho, miseramque se, atque infelicem proclamavit. Nam puer quidem, qui ceciderat circumibat jam dudum pedes nostros, & missionem rogabat. Pessimè mihi erat, ne his precibus periculo aliquid catastropha quæreretur. Nec enim adhuc excederat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumspicere triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique postquam servus verberari cœpit, qui brachium domini contusum alba potius, quam conchiliata involuerat lana. Nec longe aberravit suspicio mea, in vicem enim cœnæ venit decretum Trimalcionis quo puerum jussit liberum esse, ne quis posset dicere, tantum virum esse à servo liberatum. *Comprobamus nos factum, & quam in præcipiti res humanæ essent vario sermone garrimus.* Ita, inquit

quit Trimalcio, non oportet hunc casum sine inscriptione transire; statimque codicillos poposcit, & non diu cogitatione distorta hæc recitavit.

*Quod non expectes ex transverso fit,
Et super nos fortuna negotia curat.*

Disticon Trimalcionis est, cum elego suo:

Quare da nobis vina falerna puer.

Ab hoc epigrammate cœpit poetarum esse mentio, diuque summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est, donec Trimalcio: Rogo, inquit, magister, quid putas inter Ciceronem, & Publicum interesse? Ego alterum puto disertiozem fuisse, alterum honestiorem; *Quid enim his melius dici potest?*

Luxurie ritu Martis marcent mœnia.

Tuo palato clausus pavona scitur,

Plumato amictus auro Babilonico;

Gallina tibi Numidica, tibi Gallus spado,

Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,

Pietaticultrix, gracilipes, crotalistris,

Avis exulhiemis, titulus tepidi temporis,

Nequitie nidum in cacabo fecit meo.

Quo margarita cara tribacca Indica?

An ut matrona ornata phaleris pelagiis

Tollat pedes indomita in strato extraneo?

*Smaragdum ad quam rem, viridem, pretiosum
vitrum?*

Quo Carchedonios optas ingens lapideos.

Nisi ut scintillet? probitas est carbunculos,

Æquum est inducere nuptam ventum textilem,

Palam prostare nudam in nebula luna.

Quod autem, inquit, putamus secundum litteras difficilimum esse artificium? Ego puto medicum,

& numularium: medicus, qui scit, quid homunciones intra præcordia sua habeant, & quando febris veniat; etiam si illos odi pessime, qui mihi jubent sæpe anatinam parari: numularius, qui per argentum æs videt. Nam mutæ bestię laboriosissimæ boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quia lana illa nos gloriosos facit, & facinus indignum aliquis ovillam esset tunicam habet. Apes enim ego divinas bestias puto, quæ mel vomunt, etiam si dicuntur illud à Jove afferre; ideo autem pungunt, quia ubicumq; dulce est, ibi & acidum invenies. Jam etiam philosophos de negotio dei ciebat, cum pittacia in scypho circumferri cœperunt. Puerque super hoc positus officium apophoreta recitavit, argentum sceleratum: allata est perna, supra quam acitabula erant posita, cervical, offla, colaris: allata est feri sapia, & contumelia æcrophragiæ, sæledatæ sunt, & census cum malo, porri, & persica, flagellum, & cultrum: accepit passerem, & muscarium, uvã passam, & mel Artticum, cœnatoria, & forensia, offlam, & tabulas: accepit canalem, & pedalem: lepus, & solea est allata: murænam, & litteram murem cum rana alligatam, fascemque beta; diu rifimus: sexcenta hujusmodi fuerunt, quæ jam ceciderunt memoria mea. Ceterum Ascyltos intemperantis licentiæ, cum omnia sublatis manibus eluderet, & usque ad lacrimas rideret, unus ex conlibertis Trimalcionis excanduit, is ipse, qui supra me discumbebat: & Quid rides, inquit, berbex? an tibi non placent lautitiæ domini mei? tu enim beatior es & convivare meli9 soles. Ita tutelã huj9 loci habeã

pro.

propitiam, ut ego, si secundum illum discumberem, jam illi balatum duxissem. Bellum pomum, qui rideat alios: larifuga nescio quis nocturnus, qui non valet lotium suum. ad summam, si circumminxero illum, nesciet qua fugiat. Non me hercule soleo cito fervere, sed in molli carne vermes nascuntur. Ridet? quid habet, quod rideat? Nunquid pater foetum emit? Lana eques Romanus es, & ego Regis filius; quare ergo servivisti? quia ipse me dedi in servitutum, & malui civis Romanus esse, quam tributarius: & nunc spero me sic vivere, ut nemini jocus sim. Homo inter homines suos capite aperto ambulo: assem ærarium nemini debeo: constitutum habui nunquam: nemo mihi in foro dixit, redde quod debes: glebularum emi, lamellulas paravi: viginti ventres pascō, & canem contubernalem meam redemi, ne quis in illius manus tergeret: mille denarios pro capite solvi: se vir gratis factus sum: spero sic moriar, ut mortuus non erubescam: tu autem tam laboriosus es, ut post te non respicias? in alio pedicellum vides, in te ricium non vides? tibi soli ridiculi videmur? Ecce magister tuus, homo major natus, placemus illi, tu laticulosus, nec munecina arguta suavis fictilis; imo lorus in aqua, lentior non melior: tu beatiore, bis prandebis cœna. Ego fidem meam malo, quam thesauros, ad summam quisquam me bis poposcit: annis quadraginta servivi, nemo tamen scit, utrum servus essem, an liber, & puer capillatus in hanc coloniam veni; adhuc Basilica non erat facta; dedi tamen operam, ut domino satisfacerem, homini mali isto, & dignitissimo, cujus pluris erat unguis, quam tu totus es;

& habebam in domo, qui mihi pedem opponerent
 hac, illac; tamen, genio illius gratias, enatavi: Hæc
 sunt vera, ahtlanam in ingenuum nasci tam facile
 est, quam accede istoc. Quid nunc stupes, tamquam
 hircus mercuria? Post hoc dictum Gyton, qui ad pe-
 des stabat, risum jam diu compressum etiam inde-
 center effudit; quod cum animadvertisset adversa-
 rius Ascylti flexit convicium in puerum: & Tu au-
 tem, inquit, etiam tu rides, cepa pirrata? O Satur-
 nalia! Rogo, mensis December est? Quando vice-
 simam numerasti? Quid faciat ctucis offla, corvo-
 rum cibaria? Curabo jam tibi Iovis iratus sit, & isti,
 qui tibi non imperat Ita satur pane fiam, ut ego ist-
 ud cum liberto meo dono; alioquin jam tibi de pre-
 sentiarum reddidissem. Bene nos habemus, aut isti
 genge, qui tibi non imperant, plane qualis domi-
 nus, talis & servus. Vix me teneo, & sum natura cal-
 dus: cicer ejus cum capi matrem meam dupondii
 non facio: recte videbo testu, publicum mus, imo
 terræ tuber, nec sursum nec deorsum non cresco,
 nisi dominum tuum in rutæ folium non conjecit:
 nec tibi par ero, licet me hercules Jovem Olympum
 clames, curabo longe tibi sit comula ista betalis, &
 dominus dupondarius. Recte venies sub dentem,
 aut ego non me novi, aut non deridebis, licet bar-
 bam auream habeas. Satana tibi irata sit curabo, &
 qui te primus decero defecit: non didici geometras,
 cretica, & alogias menias, sed lapidarias litteras scio,
 partes centum dico, ad æs, ad pondus, ad numum.
 ad summam, si quid vis ego, & tu, sponsiunculam
 exi defero lana. Jam scies patrem tuum merce-
 des

des perdidisse ; quamvis & rhetoricam scio : ecce quidem vobis longe venio, late venio, solve me : dicam tibi, qui de nobis currit : & de loco non movetur : qui de nobis crescit, & minor fit. Curris, stupes, fatagis, tamquam mus in matella. Ergo aut tace, aut meliorem noli molestare, qui te natum non putat, nisi si me iudicas anulos buxeos curare, quos amicæ tuæ involasti. Occuponem propitium, eamus in forum, & pecunias mutuemur. jam scies hoc ferum fidem habere. Vah bella res est volpifuda. ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, nisi te toga ubiq; perversa fuero persecutus : bella res & iste, qui te hæc docet, mustis non magister. Didicimus ; dicebat enim magister : sunt vestra salva : recta domum : cave circumspicias : cave majorem maledicas, aut numera mappalia : nemo dupondum evadit. Ego, quod me sic vides, propter artificium meum Diis gratias ago. Cæperat Ascyltos respondere convicio, sed Trimalcio delectatus colliberti eloquentia : Agite, inquit, scordalias de medio ; suaviter sit potius, & tu Hermeros Parce adolescentulo : sanguen ille fervet, tu melior esto. *Semper in hac re qui vincitur, vincit.* Et tu cum esses capo coco coco, atque cor non habeas. Simus ergo, quod melius est, à primitis hilares & Homeristas spectemus. Intravit factio statim, hastisque scuta concrepuit : ipse Trimalcio in pulvino consedit, & cum Homeristæ Græcis versibus colloquerentur, ut insolenter solent, ille canora voce Latine legebat librum. Mox silentio facto : Scitis, inquit, quam fabulam agant, Diomedes, & Ganymedes duo fratres fuerunt : horum soror erat Helena.

Agar

Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cervam subje-
cit, Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter
se pugnent Trojani, & Parentini. Vicit scilicet, & I-
phigeniam filiam suam Achilli dedit uxorem; ob
eam rem Ajax insanit, & statim argumentum expli-
cabit. Hæc ut dixit Trimalcio, clamorem Homeristæ
sustulerunt, interq; familiam discurrentem vitulus
in lance clunaria elixus allatus est, & quidem gale-
latus. Secutus est Alax, strictoque gladio, tanquam
insaniret, concidit, ac modo versa, modo spuma ge-
sticulatus, mucrone frustra collegit, mirantibusq;
vitulum partirus est. Nec diu mirari licuit tam ele-
gantes strophas, nam repente lacunaria sonare cœ-
perunt, totumque triclinium intremuit. Consterna-
tus ego exsurrexi, & timui ne per tectum petaurista-
rius aliquis descenderet; nec minus reliqui convivæ
mirantes erexere vultus, expectantes quid novi de
cælo nuntiaretur. Ecce autem deductus lacunari-
bus subito circulus ingens, de cupa videlicet gran-
di excussus demittitur, cujus per totum orbem co-
ronæ aureæ, cum alabastris unguenti pendebant.
Dum hæc apophoreta jubemur sumere, respiciens
ad mensam, jam illic repositorium cum placentis
aliquot erat positum, quod medium Priapus à pi-
store factus tenebat, gremioque satis amplo omnis
generis poma, & uvas sustinebat, more vulgato.
Avidius ad pompam manus porreximus, & repente
nova ludorū remissio hilaritatem hic refecit. Omnes
enim placentæ, omniaq; poma etiam minima vexa-
tione contacta, cœperunt effundere crocum, & usq;
ad nos molestus humor accedere. Rati ergo sacrū esse
peri-

periculum tam religioso apparatu perfusum, consurreximus altius, & Augusto patri patriæ Feliciter diximus: quibusdam tamen, etiam post hanc venerationem, poma rapientibus, & ipsas mappas implevimus. Ego præcipue, qui nullo satis amplo munere putabam me ornare Gytonis sinum. Inter hæc, tres pueri candidas luccincti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bullatos supra mensam posuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii! clamabat. Aiebat autem unum Cerdonem, alterum Felicionem, tertium Lucronem vocari. Nos etiam veram imaginem ipsius Trimalcionis, cum jam omnes basarent, erubuimus præterire. Postquam ergo omnes bonam mentem, bonamq; valetudinem sibi optarunt, Trimalcio ad Nicerotem respexit: & Solebas, inquit, suavius esse in convictu; nescio quid nec taces, nec mutis. Oro te, sic felicem me videas, narra illud, quod tibi usu venit. Niceros delectatus affabilitate amici: Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jam dudum gaudimonio dissilio, quod te talem video. Itaque hilaria mera sint, & si timeo istos scholasticos, ne derideant. Viderint. Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet? Satius est rideri, quam derideri. Hæc ubi dicta dedit, talem fabulam exorsus est. Cum adhuc servirem, habitabamus in vico angusto (nunc Gavillæ domus est) ibi, quomodo Dii volunt, amare cœpi uxorem Terentii coponis: noveratis Melissam Tarentinam, pulcherrimum baci ballum. Sed ego non me hercule corporaliter, aut propter res venerarias curavi, sed magis, quod bene moriar, fu-

it. Si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit: assem semissem habui: in illius sinum demandavi, nec unquam fessellitus sum hujus contubernalis. Ad villam supremum diem obiit. Itaque per scutum, per ocream egraginavi quemadmodū ad illam pervenirem: in angustiis autem amici apparent. Forte Dominus Capuæ exierat ad scruta scita expedienda. Nactus ego occasionem, persuadeo hospitem nostrum, ut mecum ad quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tamquam orcus apoculanius. Nos circa Gallicinia, Luna lucebat tanquam meridie, venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad stellas facere, sed ego cantabundus & stellas numero; deinde ut respexi ad comitem, ille exiit se, & omnia vestimenta secundum jam posuit, mihi in animo in naso esse. Stabam tanquam mortuus: at ille circum minxit vestimenta sua, & subito lupo factus est. Nolite me joculari putare; ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio; sed, quod cœperam dicere, postquam lupo factus est, ululare cœpit, & in silvas fugit. Ego primitus nesciebam ubi essem: deinde accessi, ut vestimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta sunt. Qui mori, nisi ego? Gladium tamen strinxi, & malaritara umbras cecidi, donec ad villam amicæ meæ pervenirem. In larvam intra vi; pene animam ebullivi: sudor mihi per bifurcum volabat: oculi mortui; vix unquam refectus sum; Melissa mea mirari cœpit, quod tam sero ambulare: & Si ante, inquit, venisses, saltē nobis adiutasses, lupo enim villam intravit, & omnia pecora, tanquā lanius sanguinem illis misit: nec tamen derisit,

D

etiam

etiam si fugit, ; servus enim noster lancea collum eius
 trajecit. Hæc ut audivi, operire oculos amplius
 non potui, sed luce clara hoc nostri domum fugi
 tamquam copo compilatus: & postquam veni in il-
 lum locum, in quo lapidea vestimenta erant facta
 nihil inveni, nisi sanguinem. Ut vero domum veni
 jacebat miles meus in lecto, tanquam bovis, & col-
 lum illius medicus curabat. Intellexi illum versipe-
 lem esse, nec postea cum illo panem gustare potui
 non si me occidisses. Viderint, qui hoc de alibi exo-
 pinissent: ego si mentior, Genios vestros iratos ha-
 beam. Attonitis admiratione universis: Salvo, in-
 quit, tuo sermone, Trimalcio, si qua fides est, ut mi-
 hi pili inhorruerunt; quia scio Niceronem nihil nu-
 garum narrare. Imo certus est, & minime linguosus
 nam & ipse vobis rem horribilem narrabo. A sinu
 in tegulis, cum ad huc capillatus essem, nam a puero
 vitam chiam gessi ipim nostri delicatus de-
 cessit, me hercules margaritum, caccritus, & omni-
 um numerum. Cum ergo illum mater misella pla-
 geret, & nos tum plures in tristimonio essemus, su-
 bito strigæ cœperunt, putares canem leporem per-
 sequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem
 longum, valde audaculum, & qui valebat Jovem
 ratum tollere. Hic audacter stricto gladio extra o-
 stium percucurrit involuta manu sinistra curiose,
 mulierem, tanquam hoc loco, salvum sit quod tan-
 go, mediam trajecit. Audimus gemitum, & plan-
 non mentiar, ipsas non vidimus: baro autem no-
 strer introversus se projecit in lectum, & cor-
 pus torum lividum habebat, quasi flagellis cæsus
 quia scilicet illum tetigerat mala manus. Nos clu-

so ostio redimus iterum ad officium; sed dum mater amplexaret corpus filii sui, tangit, & videt manucionium de stramentis factum: non cor habebat: non intestina, non quicquã; scilicet jam strigæ puerum involaverant, & supposuerant stramentitiu vaccatonem. Rogo vos, oportet credatis, sunt mulieres plus sciæ, sunt nocturnæ, & quod lursum est deorsum faciunt. Ceterum baro ille longus, post hoc factum, nunquam coloris sui fuit; imo post paucos dies freneticus perit. Miramur nos, & pariter credimus, osculatiq; mensam rogamus nocturnas, ut suis se teneant, dum redimus à cæna. Et sane jam lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumq; triclinium esse mutatum. cum Trimalcio: Tibi dico, inquit, Plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & solebas suaviter esse, canturire, belle de verbia adicere, melicam heu, heu! ab istis dulcis carica. Jam, inquit ille, quadrigæ meæ decucurrerūt, ex quo podagricus factus sum, alioquin cum essem adolescentulus cantando pene phthisicus factus sum. quid saltare? quid de verbia? quid tonstrinum? quem parem habui, nisi unum Apelletem? oppositaque ad os manu nescio quid tetrum exhibilavit, quod postea Græcum esse affirmabat; nec non Trimalcio ipse, cum tubicines esset imitatus, ad delicias suas respexit, quem Crœsum appellabat. Puer autem lippus, sordidissimus dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem prasina involuebat fascia, panemque semissem ponebat supra torum, atque hæc nausæ recusantem saginabat; quoad monitus officio Trimalcio Scylacem iussit adduci, præsidium domus,

familiæq; Nec mora, ingentis formæ adductus est canis catena vinctus, admonitusque ostiarii calce ut cubaret, ante mensam se posuit. Tum Trimalcio jactans candidum panem: Nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus puer, quod Scylax tam effuse laudaret, catellam in terra deposuit, hortatusque ut ad rixam properaret; Scylax, canino subiret usus ingenio, teterrimo latratu triclinium implevit, Margaritamque Cræsi pene laceravit. Nec intra rixam tumultus constitit, sed candelabrum etiam supra mensam eversum, & vasa omnia cristallina comminuit, & oleo ferventi aliquot convivias resperfit. Trimalcio, ne videretur jactura motus, basiavit puerum, ac jussit supra dorsum ascendere suum. Non moratus ille usus equo, manuque plena scapulas ejus subinde verberavit, interque risum proclamavit; Bucca, bucca, quot sunt hic. Repressus ergo Trimalcio camellam grandem jussit misceri, potiones dividi omnibus servis, qui ad pedes sedebant, adjecta exceptione: Si quis, inquit, noluerit accipere caput illi perfunde. interdium severa, nunc hilaria. Hanc humanitatem insecutæ sunt matreæ, quarum etiam recordatio me, si qua est dicenti fides, offendit. Singulæ enim gallinæ altilis pro turdis circulatæ sunt. & ova anterina pileata, quæ ut comessemus ambitiosissime nobis Trimalcio petiit, dicens exoflatas esse gallinas. Inter hæc triclinii valvas Licitor percussit, amictusq; veste alba, cum ingenti frequentia commissator intravit. Ego majestate conterritus Prætozem putabam venisse. Itaq; tentavi assurgere, & nudos pedes in terram deferre. Risit

hanc

hanc trepidationem Agamemnon, & contine te, inquit, homo stultissime. Habinna Sevir est, idemq; lapidarius qui videretur monumenta optimè facere. Recreatus hoc sermone reposui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti spectabam. Ille autem jam ebrius uxoris suæ humeris imposuerat manus, oneratusque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente, Prætorio loco se posuit, continuoq; vinum, & caldam poposcit. Delectatus hâc Trimalcio hilaritate, & ipse capaciorem poposcit scyphum, quæsiuitque quomodo acceptus esset? Omnia, inquit, habuimus, præter te; oculi enim mei hic erant; & me hercules bene fuit. Scissa lacuum novendialem seruo suo misello faciebat, quem mortuum manumiserat; & puto cum vicensimariis magnâ mantissam habet. quinquaginta enim millibus existimant mortuum. Sed tamen suaviter fuit, etiam si coacti sumus dimidias potiones supra officula ejus effundere. Tamè, inquit, Trimalcio, quid habuistis in cœna? Dicam, inquit, si potuero: non tam bonæ memoriæ sum, ut frequenter nomen meum obliviscar. Habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum, & circa saucunculum, & gizeria optime facta, & certe betam, & panem autopirum de suo sibi, quem ego malo, quam candidum, & vires facit, & cum mea re causa facio non ploro. Sequens ferculum fuit scriblita frigida, & supra mel caldum infusum eccellente, Hispanum. Itaque de scriblita quidem non minimum edi, de melle me usque tetigi, circa cicer, & lupinum, Calve ar-

bitratu, & mala singula: ego tamen duo sustuli, & ecce in mappa alligata habeo, nam si aliquid muneris meo vernulæ non tulerò, habebò conviciùm. Bene me admonet domina mea, in prospectu habuimus urfinæ frustum, de quo cum imprudens Scintilla gustasset, pene intestina sua vomuit: ego contra plus libram comedi, nam ipsum aprum sapiebat, & si, inquam, ursus homuncionem comest, quanto magis homuncio debet ursum comesse? In summo habuimus caseum mollem, & sapa, & cocleas singulas, & corde frustra, & epatia in catillis, & ova pileata, & rapam, & senape, & catillum concagatum, pax palamedes, & in alveo circulata sunt oxicomina. Unde quidem etiam improbitè nos pugno sustulerunt, nam perna emissionem dedimus. Sed narra mihi Gai, rogo, Fortunata quare non recumbit? Quomodo nosti, inquit, illam Trimalcio, nisi argentum composuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os suum non conijciet. At qui, respondit Habinnas, nisi illa discumbit, ego me apoculo: & cœperat surgere, nisi signo dato Fortunata quater amplius à tota familia esset vocata. Venit ergo galbino succincta cingillo, ita ut infra cerasina appareret tunica; periscelides tortæ, phœcasiaq; inauratæ, Tuna sudario manus tergens, quod in collo habebat, applicat se illi toro, in quo Scintilla Habinnæ discumbat uxor, osculataq; plaudentē, est te, inquit, videre. Eo deinde perventum est, ut Fortunata armillas suas crassissimis detraheret lacertis, Scintillæ quæ mirari ostenderet. Ultimo etiam periscelides resoluit, & reticulum aureum, quem ex sobrius esse dicebat.

Notavit hæc Trimalcio, jussitque afferri omnia: & Videtis, inquit, mulieres compedes, sic nos barca- læ de spoliatur. Sex pondo, & lelibram debet habe- re, & ipse nihilominus habeo decem pondo armil- lam, ex millesimis Mercurii factam. Ultimo etiam, ne mentiri videretur, stateram jussit afferri, & circula- tum approbari pondus. Nec melior Scintila, quæ de cervice sua capsellam detraxit aureolam, quam Feli- cionem appellabat, inde duo crotalia protulit. & Fortunatæ invicem considerata dedit: & Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora. Quid, in- quit Habinnas, excattarissasi me, ut tibi emerem fa- bam vitream. Plane, si filiam haberem, auriculas illi præciderem. Mulieres si non essent, omnia pro luto haberemus, nunc hoc est caldum mejere, & frigi- dum potare. Interim mulieres faucibus inter se rife- runt, ebriæque junxerunt oscula: dum altera dili- gentiam matri familiæ jactat: altera delicias, & in- dulgentiam viri; dumque sic cohærent, Habinnas furtim consurrexit, pedesque Fortunatæ correctos su- per lectum infrussit. An, an, illa proclamavit, aberran- te tunica super genua composita. Ergo in gremio Scintillæ indecens imam rubore faciem sudario abscondit. Interposito deinde spatium, cum secundas mensas Trimalcio jussisset afferri, sustulerunt servi omnes mensas, & alias attulerunt, scrobemque cro- co, & minio tinctam sparserunt, & quod numquam ante videram, ex lapide speculari pulverem tritum. Statim Trimalcio: Poteram, inquit, hoc ferculo esse contentus, secundas enim habetis mensas; si quid belli habes, affer. Interim puer Alexandrinus,

Dj

qui

qui caldam ministrabat lusciniæ cœpit imitari, clamante Trimalcione subinde: Muta. Ecce alius ludus: Servus qui ad pedes Habinnæ sedebat, iustus, credo à domino suo, proclamavit subito, canora voce:

Interea medium Aneas jam classe tenebat.

Nullus sonus unquam acidior percussit aures meas, nam, præter errantis barbarie, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miscebat Atellanicos versus; ut tunc primum me etiam Virgilius offenderit. Lassus tamen cum aliquando dedisset, adjecit Habinnas: Et nunquid didicit? Sed ego ad circulatores eum mittendo audibant. Itaque parem non habet, sive muliones volet, sive circulatores imitari. Desperatus valde ingeniosus est, idem futor est, idem cocus, idem pistor, omnis mulsæ mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset omnium nummorum: recutitus est, & fertit; namque strabonus est, non curo, sicut Venus spectat, ideo nihil tacet: vix oculo mortuo, unquam illū emit retentis denariis. Interpellavit loquentem Scintilla, &: Plane, inquit, non omnia artificia servi nequam narras; agaga est, at curabo stigma habeat. Risit Trimalcio, & Adcognosco, inquit, Cappadocem: nihil sibi defraudit: & mehercules laudo illum, hoc enim nemo parentat: tu autem Scintilla noli Zelotypa esse. Crede mihi, & vos novimus. Sic me salvum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam debattuere, ut etiam dominus suspicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed tace linguam, dabo panem. Tanquam laudatus esset nequissimus servus lucernam de sinu fictilem

pro:

protulit, & amplius semihora tubicines imitatus est succinente Habbina, & inferius labrum manu deprimente. Ultimo, etiam in medium processit, & modo arundinibus quassis choraulas imitatus est, modo lacernatus cum flagello molionum fato egit; donec vocatum ad se Habbinas basiavit, potionemque illi porrexit, & Tanto melior, inquit, massa dono tibi caligas. nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi epidipnis esset allata, turdis iligine, uvis passis, nucibusque fartis. Insecuta sunt Cydonia etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem tolerabilia erant, si non ferculum longè monstruosius effecisset, ut vel fame perire malemus. Nam cum positus esset, ut nos putabamus, anser attilis circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalcio: Quicquid videris hic positum, de uno corpore est factum. Ego, scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens Agamemnonem: Mirabar, inquam, nisi omnia ista defricta sunt, aut certe de luto: Vidi Romæ Saturnalibus ejusmodi cænarum imaginem fieri. Nec dum finieram sermonem, cum Trimalcio ait: Ita cresciam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. Non potest esse pretiosior homo. Volueris, de bulla faciet piscem, de lardo palumbum, de perna rurturam, de colapio gallinam, & ideo, ingenio meo, impositum est illi nomen bellissimum, nã Dædalus vocatur: & quia bonam mentem habet, attulit illi Romam unus cultros Norico ferro, quos statim jussit afferri, inspectosque miratus est, & nobis potestatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus. Subito in-

traverunt duo servi, tamquam qui rixam ad locum fecissent; certe in loco adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalcio jus inter litigantes diceret, neuter sententiam tulit decernentis, sed alterius amphoram fuste percussit. Consternati nos insolentia ebriorum intentavimus oculos in præliantes, notavimusque ostrea, pedinesque è castris labentia, quæ collecta puer lance circumtulit. Has lautitias æquavit ingeniosus cocus, in craticula enim argentea cochleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quæ sequuntur: inaudito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi, pedesque recumbentium unxerunt, cum ante crura, pedesque, talosque coronis junxissent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque lucernam liquatum est infusum. Jam cœperat Fortunata velle saltare; jam Scintilla frequentius plaudabat, quam loquebatur; cum Trimalcio: Permittito, inquit, Philargire, & Carrio, & si præsmanus es famosus, dic & Minophile contubernali tuo discumbat. Quid multa? pene de lectis dejecti sumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certe ego notavi super me positum cocum, qui de porco anserem fecerat, muria, condimentisq; foetentem. Nec contentus fuit recumbere, sed continuo Ephesum Tragœdum cœpit imitari, & subinde dominum suum sponcione provocare, si præsnius proximis Circensibus primam palmam. Diffusus hac contentione Trimalcio: Amici, inquit, & servi homines sunt, & æque unum lactem biberunt, etiam si illos malus fatus oppresserit, tamen me salvo cito aquam

libe-

liberam gustabunt. Ad summam omnes illos in te-
 stamento meo manumitto. Philagiros & fundum le-
 go, & contubernalem suam. Carrioni quoque insu-
 lam, & vicesimam, & lectum stratum. Nam Fortu-
 natam meam heredem facio, & commendo illam om-
 nibus amicis meis: & hæc omnia publico ideo, ut
 familia mea jam nunc sic me amet, tanquam mortu-
 um. Gratias agere omnes indulgentiæ cœperant
 domini, cum ille oblitus negarum exemplar testa-
 menti iussit afferri, & totum ad ultimum, ingemis-
 cente familia, recitavit. Respiciens deinde Habin-
 nam: Quid dicis, inquit, amice carissime? ædificas
 monumentum meum, quemadmodum te iussi? Val-
 de te rogo, ut secundum pedes statuæ meæ catellam
 pingas, & coronas, & unguenta, & petractis omnes
 pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mor-
 tem vivere. Præterea, ut sint in fronte pedes centum:
 in agrum pedes ducenti. Omne genus enim pomæ
 volo sit circa cineres meos, & vinearum largiter.
 Valde enim fallum est, vivo quidem domos cultas
 esse; non curari eas, ubi diutius nobis habitandum
 est; & ideo ante omnia adjici volo. **HOC MONU-
 MENTUM HEREDEM NON SEQUATUR.** Cete-
 rum erit mihi curæ, ut testamento caveam, ne mor-
 tuus injuriam accipiam: præponam enim unum ex
 libertis sepulcro meo, custodiæ causa, ne in monu-
 mentum meum populus cacatum currat. Te rogo,
 ut naues etiam monumenti mei facias plenis velis
 cuntes: & me in tribunali sedentem prætextatum,
 cum anulis aureis quinque, & numos in publico
 de sacculis effundentem; scis enim, quod epulum
 dedi

dedi binos denarios: facias, si tibi videtur, & triclinia: facies & totum populum sibi suaviter facientem. Ad dexteram meam pones statuam Fortunatae meae columbam tenentem: & catellam cingulo alligatam ducat: & Cicaronem meum: & amphoras copiosas gypsatas, ne effluat vinum: & unam licet fractam sculpas, & super eam puerum plorantem: horologium in medio, ut quisquis horas inspiciet, velit, nolit, nomen meum legat. Inscriptio quoque vide diligenter si haec satis idonea tibi videtur. C. POMPEJUS TRIMALCIO MOECENATIANUS HIC REQUIESCIT. HUIC SEVIRATUS ABSENTI DECRETUS EST: CUM POSSET IN OMNIBUS DECURIIS ROMÆ ESSE. TAMEN NOLUIT PLUS. FORTIS, FIDELIS, EX PARVO CREVIT. SESTERTIUM RELIQUIT TRECENNTIES, NEC UNQUAM PHILOSOPHUM AUDIVIT. VALE ET TU. Hæc ut dixit Trimalcio, flere coepit ubertim: flebat & Fortunatae flebat & Habinnas: tota denique familia, tamquam in funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam coeperam etiam ego plorare, cum Trimalcio: Ergo, inquit, cum sciamus nos morituros esse, quare non vivamus? Sic vos felices videam, conijciamus nos in balneum, meo periculo non poenitebit. Sic calet tanquam furnus. Vero, vero, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil malo: nudisque confurrexit pedibus, & Trimalcionem gaudentem sublequi. Ego respiciens ad Ascylton: Quid cogitas, inquã? ego enim, si videro balneum, statim expirabo. Assentemur, ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in turba

turba exeamus. Cum hæc placuissent, ducente per porticum Gytone ad januam venimus: ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Ascyltos etiam in piscinam ceciderit: nec non ego quoque ebrius, qui & pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus sum. Servavit nos tamen atriensis, qui interventu suo, & canem placavit, & nos trementes extraxit in siccum. Et Gyton quidem, jamdudum servatione acutissima redemerat à cane; quicquid enim à nobis acceperat de cœna latranti sparserat, at ille evocatus cibo furorē suppresserat. Ceterum cum argentes utique petissemus ab atriense, ut nos extra januam emitteret: Erras, inquit, si putas te exire hac posse, qua venisti. Nemo unquã convivarũ per eãdem januã emissus est. alia intrant, alia exeunt. Quid, faciamus homines miserrimi, & novi generis labyrintho inclusi, quibus lavari jam cœperat notum esse? Ultro ergo rogamus, ut nos ad balneum duceret. projectisq; vestimentis, quæ Gyton in aditu siccare cœpit, balneum intravimus, angustum scilicet, & cisternæ frigidariæ simile, in qua Trimalcio rectus stabat, ac ne sic quidem putidissimam ei actionem licuit effugere. Nam nihil melius esse dicebat, quam sine turba lavari: & eo loco ipso aliquando pistrinum fuisse. Deinde, ut lassatus confedit, invitatus balnei sono diduxit usque ad cameram os ebrium, & cœpit Menecratis cantica lacerare, sicut illi dicebant, qui linguam ejus intelligebant. Ceteri convivæ circa labrum manibus nexis currebant, & gingiliphæ ingenti clamore exsonabant; alii autem, aut restrictis

strictis manibus anulos de pavimento conabantur
 tollere: aut posito genua cervicem post terga haere,
 & pedum extremos pollices tangere. Nos, dum
 alii sibi ludos faciunt, in solo, quod Trimalcioni pe-
 rijapatur descendimus. Ergo ebrietate discussa in ali-
 ud triclinium deducti sumus, ubi Fortunata disposu-
 erat lauticias suas, ita ut supra lucernas, aeneosque
 piscatores notaverim; & mensas totas argenteas,
 calicesque circa fictiles inatratos: & vinum in con-
 spectu sacco defluens. Tum Trimalcio: Amici, in-
 quit, hodie servus meus babatoriam facit, homo
 praefiscini, frugi, & micarius. Itaque tangentes faci-
 amus, & usque in lucem coenemus. Hac dicente eo gal-
 lus gallinaceus cantavit, qua voce confusus Trimalcio
 vinum sub mensa iussit effundi, lucernamque etiam
 mero spargi: immo anulum trajecit in dexteram ma-
 num, & Non sine causa, inquit, hic buccinus signum
 dedit; nam aut incendium oportet fiat: aut aliquis
 in vicinia animam abjiciet. Longe a nobis; itaque
 quisquis hunc indicem attulerit corollarium accipiet.
 Dicto citius de vicinia gallus allatus est, quem
 Trimalcio iussit, ut aeno coctus fieret. Laceratus igitur
 ab illo doctissimo coco, qui paulo ante de porco
 aves, piscesque fecerat in cacabum est coniectus,
 dumque Dardanus potionem ferventissimam haurit,
 Fortunata mola buxum piper trivit. Sumptis igitur
 matheis respiciens ad familiam Trimalcio: Quid
 vos, inquit, adhuc non coenastis? abite, ut alii
 veniant ad officium. Subiit igitur alia classis, &
 illi quidem exclamavere, Vale Gai: hi autem
 Ave Gai. Hinc primum hilaritas nostra turbata

est; nam cum puer non inspeciosus inter novos intrasset ministros, invasit eum Trimalcio, & osculari diutius cœpit. Itaque Fortunata, ut ex quo jus firmum approbaret, maledicere Trimalcionem cœpit, & purgamentum, dedecusque prædicare, qui non contineret libidinem suam. Ultimo etiam adjecit, canis. Trimalcio contra confusus, offensus convicio calicem in faciem Fortunatæ immisit. Illa tanquam oculus perdidisset exclamavit, manusque trementes ad faciem suam admovit. Consternata est etiam Scintilla, trepidantemque sinu suo texit: imo puer quoque officiosus urceolum frigidum ad malam ejus admovit, super quem incumbens Fortunata gemere, ac flere cœpit. Contra Trimalcio: Quid enim, inquit, ambubaja non me misit se de machillâ illam sustuli: hominẽ iuter homines feci? at inflat se tanquam rana, & in sinum suum conspuat; codex, non mulier. Sed hic, qui in pergula natus est ædes non somniatur. Ita Genium meum propitium habeam, curabo domata sit Cassandra caligaria. Et ego homo dipondiaris sestertium centies accipere potui. Scis tu me non mentiri. Agato unguentaria here proxime seduxit me, & Suadeo, inquit, non patiaris genus tuum interire. At ego, dum bonatus ago, & nolo videri lenis, ipse mihi asciam in crus impegi. Recte curabo me unguibus quaras: & ut de presentiarum intelligas quid tibi feceris: Habinna, nolo statuam ejus in monumento meo ponas, ne mortuus quidem lites habeam. Immo, ut sciat me posse malum dare, nolo me mortuum basiet. Post hoc fulmen Habinnas rogare cœpit, ut jam desineres

neres

neret irasci: & Nemo, inquit, nostrum non peccat; homines sumus non Di. Idem & Scintilla flens dixit, ac per Geniū ejus, Gajum appellando, rogare cœpit, ut effrangeretur. Non tenuit ultra lacrimas Trimalcio, & Rogo, inquit, Habinna sic peculium tuum fruniscaris, si quid perperam feci in faciem meam inspue, Puerum basiavi frugalissimum, non propter formam ejus, sed quia frugi est. decem partes dicit: librum ab oculo legit: thretium sibi de diariis fecit: artificium de suo paravit, & duas trullas. non est dignus, quem in oculisteram? sed Fortunata vetat. ita tibi videtur fulcipedia? suadeo bonum tuum concoctas milua, & me non facies ringentem amasiuncula; alioquin experieris cerebrum meum. Nosti me, quod semel destinavi clavo tabulari fixum est. Sed vivorum meminerimus. Vos rogo amici, ut vobis suaviter sit; nam ego quoque tam fui, quam vos estis, sed virtute mea ad hoc perveni, corcillum est quod homines facit, cetera quisquilia omnia, bene emol, bene vendo, alius alia vobis dicet. felicitate dissilio. Tu autem stertera, etiam num ploras? iam curabo fatum tuum plores. Sed, ut cœperam dicere, ad hanc me fortunam frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Asia veni, quam hic candelabrus est ad summa. quotidie me solebam ad illum me uri, & ut celerius rostrum barbatum haberem labra de lucerna ungebam. tamen ad delicias femina ipsimi domino annos quatuordecim fui, nec turpe est, quod dominus jubet, ego tamen, & ipsi meæ dominæ satisfaciebam. scitis quid dicam. taceo quia non sum de gloriosis. Ceterum, quemadmodum Di.

volunt, dominus in domo factus sum; & ecce cœpi ipsi cerebellum. Quid multa? coheredem me Cæsari fecit, & accepit patrimonium laticlavium. Nemini tamen nihil satis est. concupivi negotiari: ne multis vos morer, quinque naves ædificavi: oneravi vinum, & tunc erat contra aurum: nisi Romam putares me hoc jusse, omnes naves naufragarunt factum, non fabula: uno die Neptunus trecenties sestertium devoravit. Putatis me defecisse? non me hercules mi hæc jactura gusti fuit, tanquam nihil facti, alteras feci majores, & meliores, & feliciores, ut nemo non me virum fortem diceret. Scis magna navis magnam fortitudinem habet; oneravi rursus vinum, lardum, fabam, sepladium, mancipia. Hoc loco Fortunata rem piæ fecit; omne enim aurum suum, omnia vestimenta vendidit, & mi centum aureos in manu posuit, hoc fuit peculii mei fermentum. citò fio, quod Dii volunt, uno cursu centies sestertium corrotundavi. Statim redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant. ædifico domum, venalicia coemo jumenta, quicquid tangebam crescebat tanquam favus. Postquam cœpi plus habere, quam tota patria mea habet, manum de tabula, sustuli me de negotiatione, & cœpi liberos fenerare. Et sanè nolente me negotium meum agere, exoravit mathematicus, qui venerat forte in coloniam nostram, Græculus, Serapa nomine, conciliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus eram ab acia & acumi omnia exposcit, intestina mea noverat, tantumque non dixerat, quid pridie cœnaveram.

E

putas.

putasses illum semper mecum habitasse. Rogo Habinna, puto interfuisti. tu dominam tuam de rebus illis fecisti. tu parum felix in amicos es. nemo unquam tibi parem gratiam refert. tu latifundia possides. tu viperam sub ala nutricas; & cur vobis non dixerim etiam nunc mi restare vitæ annos triginta, & menses quatuor, & dies duos? præterea citò accipiam hereditatem. Hæc mihi dicit fatus meus, quod si contigerit fundos Apuliæ jungere, satis vivus pervenero. Interim dum Mercurius vigilat, ædificavi hanc domum: ut scitis casa erat, nunc templum est. habet quatuor cœnationes, cubacula viginti, porticus marmoratas duas, susum cellationem, cubiculum in quo ipse dormio, viperæ hujus fessorium, hostiarii cellam per bonam, hospitium hospites capit. ad summa Scaurus cum huc venit, nusquam mavoluit hospitari, & habet ad mare paternum hospitum, & multa alia sunt, quæ statim vobis ostendam. Credite mihi. assẽm habeas, assẽm valeas. habes, habebis. sic amicus vester, qui fuit rana, nunc est rex. Interim Stiche profer vitælia, in quibus volo me efferri. profer & unguentum & ex illa amphora gustum, ex qua jubeo lavari ossa mea. Non est moratus Stichus, sed & stragulam albam, & prætextam in triclinium attulit, jusfitque nos tentare an bonis lanis essent confectæ. Tum subridens: Vide tu, inquit, Stiche ne ista mures tangant, aut tineæ; alioquin te vivum comburam. ego gloriosus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur. Statim ampullam nardi aperuit, omnesque nos unxit: Spero, inquit, futurum, ut æquum

me mortuum juvet, tanquam vivum; nam vinum quidem in vinarium jusfit infundi: & putate vos, ait, ad parentalia mea invitatos esse. Ibat res ad summam nauseam, cum Trimalcio ebrietate turpissima gravis, novū acroama, cornicines in triclinium jusfit adduci, fultusque cervicalibus multis extendit se supra torum extremum: & Fingite me, inquit, mortuū esse, dicite aliquid belli. Consonuere cornicines funebri strepitu. Unus præcipue servus libertinarii illius, qui inter hos honestissimus erat tam valdè intonuit, ut totam concitaret viciniam. Itaque vigiles, qui custodiebant vicinam regionem rati ardere Trimalcionis domum, effregerunt januam subito, & cum aqua, & securibus tumultuari suo jure cœperunt. Nos occasionem opportunissimam nacti Agamemnoni verba dedimus, raptimque tam plane, quam ex incendio fugimus.

FINIS.

